

**პარასკევ დღესთან დაკავშირებული გამონათქვამები და მათი განხილვა
ლიტერატურულ, ენობრივ და კულტურულ ჭრილში (ინგლისური და ქართული
ენების მასალაზე)**

ნესტან აკობია, ასოც. პროფესორი

საქართველოს დავით აღმაშენებლის სახელობის უნივერსიტეტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/spectri.2025.12.02.11>

აბსტრაქტი

წინამდებარე სტატია ეძღვნება პარასკევ დღესთან დაკავშირებულ გამონათქვამებისა და ფრაზეოლოგიური ერთეულების ლინგვისტურ და ლიტერატურულ ანალიზს ინგლისურ და ქართულ ენებში. კვირის დღეები სხვადასხვა კულტურაში მხოლოდ დროის საზომი ერთეულები არ არის; მათ ხშირად სიმბოლური დატვირთვაც გააჩნიათ. პარასკევი განსაკუთრებულ ადგილს იკავებს როგორც რელიგიურ, ისე კულტურულ ცნობიერებაში, რაც აისახება ენაში, ფოლკლორსა და ლიტერატურაში. კვლევის მიზანია, პარასკევთან დაკავშირებული გამონათქვამების სემანტიკური, კულტურული და მხატვრული თავისებურებების გამოვლენა.

საკვანძო სიტყვები: პარასკევი, გამონათქვამი, ფრაზეოლოგია, ლიტერატურა, ენა, სიმბოლიზმი, კულტურა.

Expressions Related to Friday and Their Discussion from a Literary, Linguistic and Cultural Point of View (on the material of English and Georgian Languages)

Nestan Akobia, Associate Professor

David Aghmashenebeli University of Georgia

Summary

The present article is devoted to the linguistic and literary analysis of expressions and phraseological units related to Friday in English and Georgian languages. Days of the week are not only units of time in different cultures; They often have a symbolic load. Friday occupies a special place in both religious and cultural consciousness, which is reflected in language, folklore and literature. The aim of the research is to reveal the semantic, cultural and artistic features of expressions related to Friday.

Key words: Friday, saying, phraseology, literature, language, symbolism, culture.

შესავალი

ენა საზოგადოების კულტურული მეხსიერების მნიშვნელოვანი მატარებელია. მასში აირეკლება ხალხის რწმენა-წარმოდგენები, ტრადიციები, ცხოვრების წესი და ღირებულებები. ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს კვირის დღეებთან დაკავშირებული გამონათქვამები, რომლებიც ხშირად სცილდება უშუალო დროით მნიშვნელობას და სიმბოლურ დატვირთვას იძენს.

პარასკევი ერთ-ერთი ყველაზე საინტერესო დღეა, რადგან მასთან დაკავშირებულია როგორც რელიგიური, ისე სოციალური და კულტურული ასოციაციები. სხვადასხვა ეპოქასა და საზოგადოებაში პარასკევი აღიქმებოდა

როგორც მოლოდინის, დასვენების, მსხვერპლის, გარდატეხისა თუ ბედისწერის დღედ. აღნიშნული წარმოდგენები აისახა ენაში და ჩამოყალიბდა მრავალფეროვანი გამონათქვამებისა და იდიომების სახით. [1]

პარასკევის კულტურული მნიშვნელობა

პარასკევს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ქრისტიანულ ტრადიციაში. ასე, მაგალითად: დიდი პარასკევი (იგივე წითელი პარასკევი, ინგლისურად კი “Good Friday”) უკავშირდება იესო ქრისტეს ჯვარცმას და ქრისტიანულ სამყაროში გლოვისა და სულიერი განსჯის დღედ მიიჩნევა. ამ გარემოებამ მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა პარასკევის სიმბოლურ აღქმაზე.

თანამედროვე საზოგადოებაში პარასკევი ხშირად ასოცირდება სამუშაო კვირის დასრულებასთან, დასვენებასთან და პოზოტიურ განწყობასთან. სწორედ ამ მიზეზით გაჩნდა ინგლისურ ენაში ისეთი პოპულარული გამონათქვამი, როგორიცაა “Thank God it’s Friday”. („მადლობა ღმერთს, პარასკევია“). [5]

ამავდროულად დასავლურ კულტურაში არსებობს ცრურწმენები, რომლებიც პარასკევს უარყოფით მნიშვნელობას ანიჭებს, განსაკუთრებით კი „პარასკევი, 13 რიცხვი“.

პარასკევთან დაკავშირებული გამონათქვამების ლინგვისტური ანალიზი ინგლისურ ენაში

ფრაზეოლოგიური ერთეულები ენაში განსაკუთრებული მნიშვნელობის მატარებელია, რადგან მათი შინაარსი ხშირად აღემატება სიტყვათა პირდაპირ მნიშვნელობას. [3]

“Thank God It’s Friday” (TGIF)

ეს გამონათქვამი გამოხატავს სიხარულსა და სამუშაო კვირის დასრულებით გამოწვეულ კმაყოფილებას. მისი მნიშვნელობა მხოლოდ სიტყვათა პირდაპირი მნიშვნელობებით არ განისაზღვრება, არამედ სოციალურ-კულტურულ კონტექსტს ეფუძნება. [3]

“Friday Feeling”

აღნიშნული გამოთქმა აღნიშნავს იმ დადებით ემოციებს, რომლებიც ადამიანებს პარასკევის მოახლოებისას ეუფლებათ. ეს მაგალითი ნათლად აჩვენებს, თუ როგორ ქმნის საზოგადოებრივი გამოცდილება ახალ ენობრივ ერთეულებს. [3]

“Friday the 13th”

ეს გამონათქვამი დაკავშირებულია უიღბლობისა და საფრთხის იდეასთან. იგი ასახავს კოლექტიურ რწმენებსა და ცრუ რწმენებს, რომლებიც ენობრივ დონეზეა დაფიქსირებული. [3]

“Man Friday”

გამოთქმა მომდინარეობს დანიელ დეფოს რომანიდან “რობინზონ კრუზო” და აღნიშნავს ერთგულ დამხმარეს ან სანდო თანამგზავს. ეს მაგალითი ადასტურებს იმ ფაქტს, რომ ლიტერატურას შეუძლია მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინოს ენის განვითარებაზე და ახალი ფრაზეოლოგიური ერთეულების დამკვიდრებაზე. [2]

პარასკევის მხატვრული გააზრება ლიტერატურაში

ლიტერატურულ ტექსტებში პარასკევი ხშირად სიმბოლურ ფუნქციას ასრულებს. მწერლები მას იყენებენ გარდამავალი მდგომარეობების, მოლოდინის, მსხვერპლის, შინაგანი გარდასახვისა და სულიერი ძიების გამოსახატავად.

დანიელ დეფოს “რობინზონ კრუზოში” პარასკევას სახე ერთგულების, მეგობრობისა და ადამიანური ურთიერთობების სიმბოლოდ გვევლინება.

მოგვიანებით ეს სახელი ლიტერატურულ საზღვრებს გასცდა და ზოგადენობრივი მნიშვნელობა შეიძინა. [2]

დიდ პარასკევთან დაკავშირებული ლიტერატურული ტექსტები კი ხშირად ეხება ტკივილის, მსხვერპლის, რწმენისა და განახლების თემებს.

პარასკევი ქართულ ფოლკლორსა და ხალხურ წარმოდგენებში

ქართული ტრადიციული კულტურის მიხედვით, პარასკევი განსაკუთრებული მნიშვნელობის დღედ მიიჩნეოდა. ხალხურ რწმენა-წარმოდგენებში იგი ხშირად უკავშირდებოდა ღვთისმშობლის პატივისცემას, მარხვას, სულიერ სიწმინდესა და გარკვეული საქმიანობისგან თავის შეკავებას.

საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში გავრცელებული იყო რწმენა, რომ პარასკევს არ შეიძლებოდა ზოგიერთი სახის სამუშაოს შესრულება, განსაკუთრებით მატყლის დართვა, ქსოვა, კერვა ან მძიმე ფიზიკური შრომა. მიაჩნდათ, რომ ამ აკრძალვების დარღვევას შეიძლებოდა არასასურველი შედეგები მოჰყოლოდა. მსგავსი წარმოდგენები ხალხური რელიგიურობისა და ზეპირსიტყვიერი ტრადიციის ნაწილია. [6]

ქართულ ფოლკლორში პარასკევი ხშირად მოიხსენიება, როგორც მადლის, მარხვისა და სულიერი განწმენდის დღე. ხალხურ გადმოცემებში გვხვდება ფრაზები, როგორებიცაა:

- „პარასკევის მადლი შეგეწიოს“;
- „პარასკევის მარხვა არ დაარღვიო“;
- „პარასკევი ღვთის დღეა“.

მიუხედავად იმისა, რომ ეს გამონათქვამები კლასიკური ანდაზების სახით ყოველთვის არ არის დაფიქსირებული, ისინი ფართოდ იყო გავრცელებული სასაუბრო ენასა და ზეპირ ტრადიციაში.

პარასკევის სიმბოლიკა ქართულ ლიტერატურაში

ქართულ ლიტერატურაში პარასკევი უშუალოდ იშვიათად გვევლინება მხატვრულ სიმბოლოდ, თუმცა რელიგიური მოტივების შემცველ ტექსტებში დიდი პარასკევის მნიშვნელობა ხშირად დაკავშირებულია ტკივილის, მსხვერპლის, მოთმინებისა და სულიერი განახლების იდეებთან. [6]

ქრისტიანული მსოფლმხედველობის გავლენით, პარასკევი აღიქმება არა მხოლოდ როგორც კალენდარული დღე, არამედ როგორც სულიერი განსჯისა და თვითშემეცნების დრო. ამ კონტექსტში იგი ლიტერატურულ ტექსტებში შეიძლება განიმარტოს როგორც გარდამავალი ეტაპი ტანჯვასა და განახლებას შორის.

შედარებითი ანალიზი: ქართული და ინგლისური კულტურული სივრცე

ინგლისურ და ქართულ კულტურებში პარასკევს განსხვავებული, თუმცა ნაწილობრივ თანხვედრი მნიშვნელობები აქვს.

ინგლისურენოვან სამყაროში პარასკევი ძირითადად დასვენების, თავისუფლებისა და სამუშაო კვირის დასრულების სიმბოლოა, რაც აისახება გამონათქვამებში: “Thank God It’s Friday” და “Friday Feeling”. [4]

ქართულ ტრადიციაში კი პარასკევი უფრო მეტად რელიგიურ-სსულიერ კონტექსტთან არის დაკავშირებული. აქ აქცენტი კეთდება მარხვაზე, მორალურ პასუხისმგებლობასა და სულიერ განწყობენდაზე.

ორივე კულტურაში პარასკევი სცილდება დროით მნიშვნელობას და სიმბოლურ დატვირთვას იძენს, თუმცა ეს სიმბოლიზმი სხვადასხვა კულტურულ საფუძველს ეყრდნობა.

დასკვნა

კვლევამ აჩვენა, რომ პარასკევთან დაკავშირებული გამონათქვამები მხოლოდ ენობრივ ერთეულებს არ წარმოადგენენ. ისინი კულტურული მეხსიერების, ისტორიული გამოცდილებისა და საზოგადოებრივი ღირებულებების მატარებელი არიან. მათი მნიშვნელობა რელიგიური, სოციალური და ლიტერატურული ფაქტორების ურთიერთქმედების შედეგად ყალიბდება. ლიტერატურული ტექსტები კი ამ გამონათქვამებს ახალ შინაარსობრივ განზომილებებს სძენენ და მათ სიმბოლურ დატვირთვას კიდევ უფრო ამდიდრებენ.

პარასკევ დღესთან დაკავშირებული გამონათქვამები მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს როგორც ქართულ, ისე ინგლისურ ენობრივ და კულტურულ მემკვიდრეობაში. მათი ანალიზი ცხადყოფს, რომ ერთი შეხედვით ჩვეულებრივ დროით ცნებას მრავალფეროვანი სიმბოლური და კულტურული მნიშვნელობის შეძენა შეუძლია. სწორედ ამის თვალსაჩინო მაგალითია პარასკევი, რომელიც ენის, კულტურისა და ლიტერატურის მჭიდრო კავშირს ასახავს.

ლიტერატურა:

1. Crystal D. The Cambridge encyclopedia of the English language. Cambridge university press; 2018 Nov 29.

2. Defoe D. Robinson Crusoe, London.1719
3. Mieder, W. Proverbs: A Handbook. Westport, CT: Greenwood Press.2004
4. Moon, R. Fixed Expressions and Idioms in English. Oxford: Oxford University Press. 1998.
5. Simpson, J,;& Speake, J. The Oxford Dictionary of Proverbs. Oxford: Oxford University Press. 2015.
6. <https://cheminabijebi.wordpress.com> › 2014/08/02